

ZVEZA ZA TEHNIČNO KULTURO SLOVENIJE

2. TEKMOVANJE IZ ZNANJA SOCIOLOGIJE ZA SREDNJE ŠOLE

DRŽAVNO TEKMOVANJE

7. marec 2025, Filozofska fakulteta UL

Draga tekmovalka, dragi tekmovalec,

na list za odgovor najprej napiši svoje podatke.

Po poli z vprašanji lahko poljubno pišeš, odgovori na njej se ne bodo upoštevali. Po končanem tekmovanju jo lahko odneseš s seboj. Vse svoje odgovore vpisuj na list za odgovore.

Preden odgovoriš na vprašanja, jih pozorno preberi. Če se zmotiš, prečrtaj napačni odgovor in označi, kateri odgovor naj upošteva ocenjevalec oziroma ocenjevalka. Če odgovora ne bo mogoče razbrati, zanj ne boš dobil/-a točke.

Pola vsebuje 65 vprašanj, za pravilne odgovore pa skupaj lahko dobiš 50 točk.

Prosimo, piši čitljivo. Za pisalo lahko uporabljaš kemični svinčnik ali nalivno pero, drugih pisal ali korekturnih sredstev ni dovoljeno uporabljati.

Za reševanje imaš na voljo 90 minut.

Veliko uspeha na tekmovanju!

I. SKLOP

Pri nalogah od 1 do 30 na listu za odgovore označi odgovor P, če je trditev pravilna, oziroma odgovor N, če je trditev napačna. Vsak pravilni odgovor je vreden 0,5 točke.

1	Kraja gesel sošolkam in sošolcem velja za neposredno vrstniško nasilje na spletu		
2	Beloovratniški kriminal je lažje odkriti kot nasilna kazniva dejanja, saj so storilci pogosto pod strogim nadzorom.		
3	Nasilje nad ženskami v politiki se na družbenih omrežjih pogosto izraža v obliki mizoginega in sovražnega govora.		
4	Uradni statistični podatki o kriminaliteti ne odražajo vseh kaznivih dejanj, saj mnogi zločini ostanejo neprijavljeni.		
5	Interakcionistične teorije odklonskosti poudarjajo, da odklonskost ni objektivno dejstvo, temveč rezultat družbenega označevanja.		
6	Domestifikacija žensk pomeni redukcijo žensk na seksualni objekt.		
7	Koncept hegemonne moškosti pojasnjuje, da v družbi vsi moški uživajo družbene privilegije.		
8	Po Connellu veliko članov privilegirane družbene skupine uporablja za vzdrževanje dominacije nasilje, kar se kaže v razponu in razširjenosti nasilja nad ženskami		
9	Z nasiljem si skuša povzročitelj zagotoviti moč in nadzor nad žrtvijo.		
10	Durkheimova teorija anomije trdi, da se odklonskost povečuje v družbah, kjer normativni okvir oslabi, s tem družbeni red postane nejasen, posamezniki in posameznice pa niso več pripravljeni ravnati v skladu z družbenimi normami.		
11	Stopnje kriminalitete so neposredno povezane z biološkimi značilnostmi posameznikov, saj so določeni ljudje bolj nagnjeni h kriminalnim dejanjem.		
12	Ljudje, ki pogosteje berejo črno kroniko v časopisih, izkazujejo večjo stopnjo strahu pred kriminalom.		
13	Do spletnega medvrstniškega nadlegovanja prihaja predvsem zaradi potrebe po zabavi, še posebej če je v vlogi povzročitelja skupina vrstnikov.		
14	Raziskave kažejo, da moški niso nasilni po naravi, temveč je nasilje predvsem naučeno skozi socializacijo in kulturne norme.		
15	Moški, ki uporabljajo nasilje nad ženskami, pogosto ne vidijo svojega vedenja kot odklonskega, temveč ga dojemajo kot upravičen način uveljavljanja svoje moškosti.		
16	Spletne nasilje nad političarkami na družbenih omrežjih je strategija, katere cilj je odvrčanje žensk od politične participacije in njihova ponovna vrnitev v zasebno sfero.		
17	Anonimnost na spletu zmanjšuje obseg spletnega nasilja, saj žrtve lažje prijavijo nasilne objave in komentarje.		
18	Preventivno izobraževanje in osveščanje o spletnem nasilju je ključnega pomena za njegovo preprečevanje, saj le tisti, ki imajo ustrezno znanje, lahko ukrepajo.		
19	Spletne nasilje lahko zaradi hitrosti širjenja informacij in anonimnosti storilcev povzroči dolgotrajne psihološke posledice za žrtve.		
20	Moški in ženske v politiki so enako pogosto tarče nasilja na družbenih omrežjih, pri čemer ni opaznih razlik glede na spol.		
21	Mertonova teorija strukturne napetosti trdi, da vsi posamezniki v družbi sprejemajo enake družbene cilje in sredstva za njihovo doseganje.		

22	Spletno nadlegovanje je v primerjavi z nadlegovanjem "na šolskem igrišču" milejša in manj škodljiva oblika medvrstniškega nasilja, saj povzročitelj in žrtev nista v neposrednem stiku.		
23	V modernih družbah se kriminaliteta v večji meri povečuje zaradi ekonomske in socialne neenakosti.		
24	Kazenskopravni sistem obravnava vse družbene skupine enako in ne deluje selektivno glede na družbeni status storilca.		
25	Nasilje nad moškimi je v politiki praviloma obarvano ideološko, nad ženskami pa spolno.		
26	Durkheim trdi, da je odklonskost vedno negativna za družbo in ne more imeti nobene pozitivne funkcije.		
27	Hegemona moškost ni osebna lastnost posameznih moških, temveč sistem družbenih norm, ki reproducira dominacijo določenih oblik moškosti.		
28	Hiter tehnološki razvoj zagotavlja tudi večjo varnost uporabnikov spletnih orodij in zato se posledično zmanjšuje nevarnost spletnega nasilja.		
29	Družbene norme določajo, katera ravnanja so družbeno sprejemljiva in katera nesprejemljiva.		
30	Glede na rezultate študije o medvrstniškem nasilju v Sloveniji lahko sklepamo, da je ta problem prisoten skoraj v vsakem razredu osnovne šole.		

II. SKLOP

Pri nalogah od 1 do 15 na listu za odgovore obkroži črko, ki označuje pravilni odgovor. Vsak pravilni odgovor je vreden 1 točko.

1. Zakaj se opredelitev odklonskega vedenja spreminja v različnih družbah in časih?

- Ker obstaja zunajdružbena, naravna ločnica med sprejemljivim in nesprejemljivim vedenjem.
- Ker se družbene norme razlikujejo med kulturami in se spreminjajo skozi čas.
- Ker je odklonskost vedno povezana s kriminalom in se spreminja glede na zakonodajo.
- Ker imajo vsi posamezniki enako dožemanje moralnih in etičnih norm.

2. Kako funkcionalistična teorija razlaga družbeno vlogo odklonskosti?

- Odklonskost je škodljiva za družbo in jo je treba popolnoma odpraviti, saj vedno ogroža družbeni red.
- Odklonskost je nujna za delovanje družbe, saj utrjuje družbene norme in omogoča družbene spremembe.
- Odklonskost je popolnoma naključna in nima posebne družbene funkcije, saj je posledica individualnih odločitev.
- Odklonskost je zgolj posledica pomanjkljive socializacije posameznikov in ne igra pomembne vloge pri oblikovanju družbenih norm.

3. Kaj označuje pojem »temno polje zločina«?

- Dejavnosti, ki jih policija ne more preiskovati zaradi pomanjkanja zakonodaje.
- Kriminalna dejanja, ki ostanejo neodkrita, nezabeležena ali neprijavljena.
- Kazniva dejanja, ki jih storijo pripadniki kriminalnih združb in jih je težko preiskovati.
- Kriminal, ki ga povzročajo posamezniki z duševnimi motnjami.

4. Kaj je ena izmed ključnih razlik med spletnim in klasičnim nadlegovanjem?

- a. Spletno nadlegovanje se lahko dogaja 24 ur na dan, vse dni v letu, medtem ko je klasično nadlegovanje omejeno na fizične prostore, kot so šole in igrišča.
- b. Klasično nadlegovanje je vedno bolj nevarno kot spletno nadlegovanje, saj ne vključuje anonimnosti.
- c. Spletno nadlegovanje je možno le med prijatelji na družbenih omrežjih.
- d. Pri spletnem nadlegovanju storilca vedno poznamo, saj internet ne omogoča anonimnosti.

5. Kako lahko razumemo mizoginijo v širšem družbenem kontekstu?

- a. Kot individualno nenaklonjenost do žensk, ki temelji izključno na osebnih izkušnjah in ne odraža širših družbenih struktur.
- b. Kot naravno posledico bioloških razlik med spoloma, ki določajo specifične vloge žensk in moških v družbi.
- c. Kot kulturno nevtravno prakso, ki se v različnih družbah izraža enako in ni povezana z zgodovinskimi ali političnimi okoliščinami.
- d. Kot sistematično prakso sovražnosti, predsodkov in družbenih mehanizmov, ki ženske omejujejo pri dostopu do politične moči in javnega delovanja.

6. Kako teorija etiketiranja pojasnjuje odklonskost?

- a. Odklonskost je objektivna značilnost posameznika.
- b. Odklonskost nastane zaradi pomanjkanja moralne vzgoje v otroštvu.
- c. Posamezniki postanejo odklonski, ko jih družba označi kot takšne, to pa lahko vpliva tudi na njihovo nadaljnje vedenje.
- d. Družba označuje kot odklonske samo tiste posameznike, ki so dejansko storili kaznivo dejanje, vendar je definicija tega odvisna od vsake posamezne družbe.

7. Kateri sta glavni značilnosti nasilja po Herrenkohlu?

- a. Sovražnost in deviantnost
- b. Podrejenost žrtve in moč
- c. Odvzem prostosti in udarci
- d. Podrejenost žrtve ter družbena in fizična premoč storilca

8. Kako konfliktne teorije razlagajo vlogo kazenskopravnega sistema?

- a. Kazenski zakonik odraža vrednote in moralna načela večine prebivalstva ter zagotavlja pravičnost.
- b. Zakoni so orodje vladajočih skupin, ki z njihovo pomočjo varujejo svoje interese.
- c. Kriminaliteta je enakomerno razporejena po vseh družbenih slojih in kazenski zakonik jo obravnava nepristransko.
- d. Kazenske norme se oblikujejo izključno na podlagi etičnih in moralnih vrednot družbe.

9. Zakaj je kriminal belih ovratnikov pogosto težje odkriti in kaznovati?

- a. Ker se storilci tovrstnih kaznivih dejanj nahajajo v nižjih družbenih slojih, kjer je večji nadzor.
- b. Ker ti storilci uporabljajo nasilje, zaradi česar se žrtve bojijo prijaviti kazniva dejanja.
- c. Ker ta vrsta kriminala ni posebej škodljiva za družbo in jo zakonodaja ne obravnava kot resno kaznivo dejanje.
- d. Ker bela ovratniška kriminaliteta vključuje kompleksne finančne transakcije, pravne zaščite in družbene privilegije, ki otežujejo pregon.

10. Kaj kaže poročilo Statističnega urada RS iz leta 2022 o nasilju v partnerskih odnosih?

- a. Ženske so trikrat pogosteje žrtve nasilja v partnerskem odnosu kot moški, pri čemer so posledice nasilja nad njimi hujše.
- b. Moški in ženske so enako pogosto žrtve nasilja v partnerskih odnosih, pri čemer so posledice enako hude.
- c. Nasilje v partnerskih odnosih se pri moških pojavlja pogosteje kot pri ženskah, vendar imajo ženske hujše fizične poškodbe.
- d. Moški so pogosteje žrtve težjih oblik nasilja kot ženske, saj se pri njih nasilje ponavlja in povzroča resne posledice.

11. Kateri primer predstavlja posredno spletno nadlegovanje?

- a. Luka je jezen na Marka, ker mu ni pomagal pri domači nalogi. Zato ustvari lažen profil in v Markovem imenu pošilja žaljiva sporočila njegovim prijateljem, kar povzroči, da se mnogi od njih obrnejo proti Marku.
- b. Ana in Maja se pogosto šalita prek sporočil in si pošiljata zabavne memete, ki so včasih nekoliko provokativni.
- c. Klemen objavi smešen video svojega prijatelja na družbenem omrežju, ne da bi ga vprašal za dovoljenje.
- d. Tadej in Žiga sta v skupinskem klepetu, kjer se šalita na račun njunega sošolca. Čeprav so nekatere šale malo nesramne, jih sošolec vidi in se jim pridruži pri smehu.

12. Ali so političarke sredinskih strank deležne manjšega obsega mizoginega nasilja kot političarke levega ali desnega pola?

- a. Ženske v politiki ne doživljajo mizoginega nasilja, pač pa sovražni govor.
- b. Da, ženske iz strank na sredini so manj izpostavljene, zato doživljajo tudi manj mizoginega nasilja.
- c. Ne, ženske doživljajo mizogino nasilje ne glede na stranko, ki ji pripadajo.
- d. Ne, raziskave kažejo, da vsi politiki ne glede na spol, ki pripadajo sredinskim strankam, doživljajo manj nasilja.

13. Ali je seksting (sexting) oblika spletnega nasilja?

- a. Ne, seksting je izključno nedolžna oblika spletne komunikacije in nikoli ne more biti povezan s spletnim nasiljem.
- b. Ne, seksting sam po sebi ni oblika spletnega nasilja.
- c. Da, seksting je vedno oblika spletnega nasilja, ne glede na to, ali poteka z obojestranskim soglasjem.
- d. Da, seksting je oblika spletnega izsiljevanja, pri kateri storilec zahteva denar v zameno za izbris intimnih fotografij.

14. Kako se imenuje mafajska združba, proti kateri v Sloveniji trenutno poteka obsežen pregon?

- a. Balkanski klan
- b. Šentjurski klan
- c. Strici iz ozadja
- d. Kavaški klan

15. Katere političarke bodo manj verjetno deležne spletnega nasilja?

- a. Starejše političarke, ki niso povezane s temami enakosti spolov in človekovih pravic ter pripadajo konservativnejšemu političnemu spektru.
- b. Mlajše političarke, ki se zavzemajo za enakost spolov in človekove pravice ter zasedajo visoke politične položaje.
- c. Političarke iz levega političnega spektra, ki aktivno zagovarjajo progresivne družbene spremembe.
- d. Vse političarke enako, saj spletno nasilje ni povezano z njihovo starostjo, politično usmeritvijo ali temami, s katerimi se ukvarjajo.

III. SKLOP

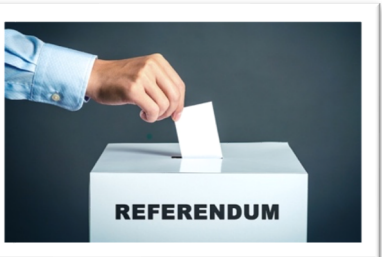

Preberi oziroma poglej vir in odgovori na vprašanje. Na listu za rešitve obkroži črko, ki označuje pravilni odgovor. Vsak pravilni odgovor je vreden 1 točko.

VIR 1	Vprašanje
	<p>Komentar na levi se je pojavil pod objavo znane slovenske političarke na Facebooku? O kakšni obliki nasilja govorimo v tem primeru?</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Moško nasilje b. Semiotično nasilje c. Kulinarično nasilje d. Androcentrično nasilje

VIR 2	Vprašanje
 <small>(Vir: Acast)</small>	<p>Na sliki je Gisèle Pelicot. Zaradi česa je poznana svetovni javnosti?</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Gisèle Pelicot je francoska pisateljica, ki se v svojih delih ukvarja z nasiljem nad ženskami. b. Gisèle Pelicot je njen mož umoril na grozljiv način s sežigom pri živem telesu. c. Gisèle Pelicot je njen mož skrivaj omamljal in večkrat posilil, v posilstvo pa je bilo vključenih še več kot 70 drugih moških. d. Gisèle Pelicot je bila žrtev spolnega nasilja svojega očeta in je o tem spregovorila v javnosti.

VIR 3	Vprašanje
 <small>(Vir: safe.si)</small>	<p>Katero pomembno aktivnost za preprečevanje spletnega vrstniškega nasilja izvaja Spletno oko?</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Ozaveščanje b. Kaznovanje c. Moraliziranje d. Nadzorovanje

VIR 4	Vprašanje
<p>»Minuli teden so z mojega zasebnega spletnega naslova na vse konce sveta potovala sporočila, češ da sem v stiski v tujini in da nujno potrebujem denarno pomoč. Sporočil seveda nisem pošiljala jaz ...«</p> <small>(Vir: Finance.si)</small>	<p>Kateri vidik neposrednega nadlegovanja na spletu je opisan v viru?</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Zloraba gesla b. Zloraba identitete c. Pošiljanje lažnih novic d. Pošiljanje spam pošte

<p>VIR 5</p> <p>(Vir: stock.adobe.com)</p>	<p>Vprašanje</p> <p>Na kaj se nanaša načelo, ki ga vidite na sliki in ga je državni zbor RS uzakonil junija 2021?</p> <ol style="list-style-type: none"> Ureja področje spolnih odnosov, kjer je potrebno jasno soglasje za spolni odnos, razen če gre za poročeni par. Ureja področje prostitucije in določa, da mora biti privolitev v to dejavnost prostovoljna in dokumentirana. Ureja področje spolne nedotakljivosti in določa, da mora biti privolitev v sleherni spolni odnos nedvoumno podana. Ureja področje pogodbenih razmerij in določa, da mora biti vsaka pogodba sklenjena izrecno in brez dvoma potrjena s strani obeh strank.
<p>VIR 6</p> <p>(Vir: shutterstock)</p>	<p>Vprašanje</p> <p>Za legalizacijo katerih področij smo v lanskem letu v Sloveniji izvedli referendum?</p> <ol style="list-style-type: none"> Za legalizacijo prostitucije in konoplje Za legalizacijo uporabe konoplje za medicinske namene ter osebno uporabo in za pravico do pomoči pri prostovoljnem končanju življenja Za legalizacijo konoplje za omejeno osebno uporabo in prostitucije Za legalizacijo konoplje za omejeno osebno uporabo in za pravico do pomoči pri prostovoljnem končanju življenja
<p>VIR 7</p> <p>(Vir: Siol.net)</p>	<p>Vprašanje</p> <p>Kako imanujemo obliko nasilja, ki se občasno pojavlja na manifestaciji, ki jo vidite na sliki?</p> <ol style="list-style-type: none"> LGBT nasilje Homofobično nasilje Seksistično nasilje Spolno nasilje
<p>VIR 8</p> <p>(vir: France24)</p>	<p>Vprašanje</p> <p>Ali je trenutni predsednik ZDA (na sliki) med zadnjo predsedniško kampanjo doživel fizično nasilje?</p> <ol style="list-style-type: none"> Da, doživel je poskus atentata. Da, doživel je spolni napad. Ne, predsednik je doživljal zgolj verbalne napade na spletu. Oseba na sliki ni predsednik ZDA.

VIR 9	Vprašanje
 <p>(vir: Iskra)</p>	<p>Ali je femicid pomembna sociološka tema?</p> <ol style="list-style-type: none"> Da, ker femicid odraža globoko zakoreninjene družbene neenakosti in patriarhalne strukture, ki legitimirajo nasilje nad ženskami. Da, ker femicid odraža zavržno dejanje nad otroki, kar je v otrokocentrični družbi, kot je naša, nesprejemljivo. Ne, ker femicid ni tako pogost kot androcid. Ne, ker je femicid izključno problem manj razvitih držav.

VIR 10	Vprašanje
 <p>(vir: BBC)</p>	<p>Katera država v Evropi še pozna smrtno kazen?</p> <ol style="list-style-type: none"> Nemčija Belorusija ZDA Grčija

IV. SKLOP

Presodi, ali so spodnje trditve pravilne (obkroži DA) ali nepravilne (obkroži NE). Ustrezno označite na listu za odgovore. Vsak pravilni odgovor je vreden 1 točko.

1.	Spletno nadlegovanje je možno le prek elektronske pošte.
2.	V sodobnih družbah se kaznovanje vedno osredotoča na resocializacijo storilcev in ne na njihovo izločitev iz družbe.
3.	Anomija pomeni stanje, ko ljudje ne spoštujejo več norm oziroma norme ne veljajo več.
4.	Konformisti v Mertonovi teoriji prilagoditve strukturni napetosti sprejemajo družbene cilje, vendar jih dosegajo na nelegalen način.
5.	Politično nasilje nad ženskami je vedno ideološko motivirano.
6.	Po Mertonovi teoriji prilagoditve strukturni napetosti inovatorji zavrnejo družbene cilje in jih nadomestijo z novimi vrednotami, ki jih skušajo uveljaviti v družbi.
7.	Wacquant trdi, da se v sodobnih družbah zmanjšuje število zapornikov, saj države vse bolj vlagajo v resocializacijo in alternative zaporni kazni.
8.	Ena izmed posebnosti spletnega nasilja je, da se lahko dogaja neprekinjeno in ne le v določenih časovnih okvirih, kot klasično vrstniško nasilje.
9.	V Sloveniji v zadnjem času poteka intenzivna razprava o ponovni uvedbi smrtne kazni.
10.	Krook ugotavlja, da je spletno nasilje prepleteno predvsem s psihičnim in semiotičnim nasiljem.